

ТЕМА 9. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА АДВОКАТА ТА ПРОКУРОРА

План:

1. Етичні основи адвокатської діяльності в Україні та світі
2. Етичні принципи діяльності прокурора
3. Порівняльний аналіз етичних вимог до адвоката та прокурора
4. Взаємовідносини адвоката з клієнтом: етичні аспекти
5. Етичні дилеми у діяльності прокурора: публічний інтерес vs права особи
6. Добросовісність адвоката та прокурора: спільне та відмінне
7. Етичні аспекти представництва інтересів клієнта у суді
8. Межі допустимої поведінки адвоката та прокурора під час судового процесу
9. Етичні виклики у роботі адвоката та прокурора: аналіз практичних ситуацій

Перелік ключових термінів і понять: адвокатська етика, Правила адвокатської етики, Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів, конфіденційність, адвокатська таємниця, конфлікт інтересів, пріоритет інтересів клієнта, незалежність адвоката, незалежність прокурора, професійна компетентність, принцип верховенства права, справедливість та неупередженість, політична нейтральність прокурора, публічний інтерес, презумпція невинуватості, гонорарна практика, прозорість службової діяльності, добросовісність правника, професійна честь і гідність, етичні дилеми у правничій діяльності

Питання для самоконтролю:

1. Які основні етичні принципи адвокатської діяльності закріплені в Правилах адвокатської етики?
2. У чому полягають ключові відмінності етичних вимог до адвоката та прокурора?
3. Як реалізується принцип конфіденційності у діяльності адвоката?
4. Які етичні дилеми найчастіше виникають у діяльності прокурора при балансуванні публічного інтересу та прав особи?
5. Що включає в себе принцип незалежності адвоката та які його межі?
6. Які міжнародні стандарти регулюють етичні засади діяльності прокурора?
7. У чому полягає сутність конфлікту інтересів у діяльності адвоката та як його уникнути?
8. Які етичні аспекти взаємовідносин адвоката з клієнтом є найбільш важливими?
9. Як принцип політичної нейтральності впливає на діяльність прокурора?
10. Які існують міжнародні стандарти адвокатської етики?
11. У чому полягає етична дилема між обвинувальним ухилом та об'єктивністю прокурора?
12. Які етичні вимоги існують щодо визначення адвокатського гонорару?

13. Яким чином прокурор має вирішувати дилему між таємницею слідства та прозорістю діяльності?

14. У чому полягає принцип пріоритету інтересів клієнта у діяльності адвоката?

15. Які спільні етичні вимоги висуваються до адвокатів та прокурорів?

Тести для самоконтролю:

1. Який нормативний акт регулює етичні засади діяльності адвоката в Україні?

- а) Кодекс професійної етики адвоката
- б) Правила адвокатської етики
- в) Закон України «Про етику адвокатської діяльності»
- г) Етичний кодекс українських адвокатів

2. Коли були затверджені чинні Правила адвокатської етики в Україні?

- а) 05.07.2012
- б) 09.06.2017
- в) 27.04.2017
- г) 14.10.2014

3. Які з перелічених принципів НЕ є спільними для етичних вимог до адвоката та прокурора?

- а) Дотримання верховенства права та законності
- б) Пріоритет інтересів клієнта
- в) Професійна компетентність
- г) Збереження професійної таємниці

4. Який міжнародний документ встановлює етичні стандарти для адвокатів країн Європейського Співтовариства?

а) Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства

- б) Бордоська декларація
- в) Керівні принципи ООН щодо ролі адвокатів
- г) Стандарти професійної відповідальності Міжнародної асоціації адвокатів

5. Яка основна спрямованість діяльності прокурора відповідно до етичних принципів?

- а) Захист інтересів держави
- б) Захист інтересів потерпілого
- в) Захист інтересів суспільства та держави
- г) Забезпечення верховенства права

6. Який принцип забороняє адвокату представляти одночасно двох клієнтів із суперечливими інтересами?

- а) Принцип конфіденційності
- б) Принцип незалежності
- в) Принцип компетентності
- г) Принцип уникнення конфлікту інтересів

7. Що НЕ входить до обов'язків адвоката щодо інформування клієнта?

а) Надання об'єктивної інформації щодо перспектив виконання доручення

б) Гарантування клієнту конкретного результату справи

в) Повідомлення про можливий результат справи на основі об'єктивної оцінки

г) Інформування клієнта про хід виконання доручення

8. *Яка етична дилема пов'язана з роллю прокурора у кримінальному провадженні?*

а) Дилема між гонораром і якістю послуг

б) Дилема між обвинувальним ухилом та об'єктивністю

в) Дилема між рекламою послуг і гідністю професії

г) Дилема між публічною діяльністю і приватним життям

9. *Хто затвердив Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів?*

а) Президент України

б) Верховна Рада України

в) Всеукраїнська конференція прокурорів

г) Генеральний прокурор України

10. *Яка стаття Конституції України гарантує право на правову допомогу?*

а) Стаття 55

б) Стаття 59

в) Стаття 62

г) Стаття 131-1

11. *Якого принципу діяльності НЕ містять Правила адвокатської етики на відміну від Кодексу професійної етики та поведінки прокурорів?*

а) Політичної нейтральності

б) Конфіденційності

в) Компетентності

г) Незалежності

12. *Який елемент НЕ входить до адвокатської таємниці?*

а) Факт звернення особи за правовою допомогою

б) Зміст розмов з клієнтом

в) Публічні виступи клієнта, що не стосуються справи

г) Документи, передані клієнтом адвокату

13. *Що з наведеного НЕ є принципом діяльності прокуратури згідно з Законом України «Про прокуратуру»?*

а) Верховенство права

б) Політична нейтральність

в) Пріоритет інтересів клієнта

г) Прозорість

14. *Коли був прийнятий Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів?*

а) 05.07.2012

б) 14.10.2014

в) 27.04.2017

г) 09.06.2017

15. Що з перерахованого НЕ є етичною дилемою у діяльності прокурора?

- а) Дилема між публічним осудом та презумпцією невинуватості
- б) Дилема між таємницею слідства та відкритістю інформації
- в) Дилема між матеріальним забезпеченням та якістю представництва
- г) Дилема між застосуванням примусових заходів та повагою до прав особи

Практичні завдання:

1. Проаналізуйте та порівняйте текст Правил адвокатської етики та Кодексу професійної етики та поведінки прокурорів. Визначте спільні та відмінні принципи, а також особливості їх реалізації. Сформулюйте висновки щодо причин таких відмінностей.

2. Складіть проект договору про надання правової допомоги, який би максимально відповідав етичним принципам адвокатської діяльності. Обґрунтуйте кожне положення договору з точки зору його відповідності вимогам адвокатської етики.

3. Проаналізуйте 3-5 рішень Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури за останні 2 роки щодо порушень правил адвокатської етики. Визначте типові порушення та запропонуйте заходи їх попередження.

4. Розробіть рекомендації для прокурорів щодо етичної поведінки під час публічних виступів та спілкування із ЗМІ, які б враховували баланс між прозорістю діяльності та презумпцією невинуватості.

5. Підготуйте порівняльну таблицю етичних вимог до адвоката та прокурора у трьох європейських країнах (на вибір) та Україні. Визначте спільні тенденції та особливості національних підходів.

6. Розробіть навчальний кейс для тренінгу з адвокатської етики, присвячений проблемі конфлікту інтересів, з детальним описом фабули, питаннями для обговорення та можливими варіантами вирішення етичної дилеми.

7. На основі аналізу практики Європейського суду з прав людини щодо ролі прокурорів складіть перелік етичних принципів, що впливають з рішень ЄСПЛ, та запропонуйте механізми їх імплементації в українську практику.

Теми доповідей для презентації на практичному занятті:

1. Еволюція етичних стандартів адвокатської діяльності в Україні та світі.

2. Конфлікт інтересів у діяльності адвоката: проблеми виявлення та шляхи вирішення.

3. Етичні аспекти реклами адвокатських послуг: український та міжнародний досвід.

4. Принцип конфіденційності у діяльності адвоката: правові гарантії та механізми забезпечення.

5. Етичні межі критики судових рішень адвокатами: аналіз практики ЄСПЛ.

6. Роль прокурора в забезпеченні справедливого судового розгляду: етичний вимір.

7. Етичні дилеми при застосуванні угод про визнання винуватості: роль прокурора.

8. Добросовісність як основа етичної поведінки правника: спільне та відмінне для адвоката та прокурора.

9. Проблема «гонорару успіху» в адвокатській діяльності: етичний та правовий аспекти.

10. Етичні виклики при представництві інтересів «непопулярних» клієнтів: міжнародний досвід та українські реалії.

11. Етичні аспекти поведінки прокурора у резонансних справах: балансування публічного інтересу та презумпції невинуватості.

12. Принципи взаємодії адвоката та прокурора: від протистояння до професійної поваги.

Ситуативні задачі:

1. Адвокат Петренко представляє інтереси ТОВ «Технобуд» у справі про стягнення заборгованості з ТОВ «АвтоТранс». Під час судового розгляду до адвоката звернувся директор ТОВ «АвтоДор» з проханням представляти його інтереси у справі про визнання недійсним договору з ТОВ «АвтоТранс». Між ТОВ «Технобуд» та ТОВ «АвтоДор» немає прямих юридичних відносин, однак обидві компанії мають претензії до ТОВ «АвтоТранс». В ході спілкування з директором ТОВ «АвтоДор» адвокат дізнався деяку інформацію про фінансові труднощі ТОВ «АвтоТранс», яка могла б бути корисною для його першого клієнта. Адвокат вирішив взяти доручення від ТОВ «АвтоДор» і використати отриману інформацію на користь ТОВ «Технобуд».

Чи мав право адвокат взяти доручення від ТОВ «АвтоДор»? Чи має місце конфлікт інтересів у цій ситуації? Чи мав право адвокат використовувати інформацію, отриману від потенційного клієнта, на користь іншого клієнта? Які етичні принципи порушив/не порушив адвокат у цій ситуації?

2. Прокурор Іваненко підтримує державне обвинувачення у кримінальному провадженні щодо резонансного злочину, який набув широкого розголосу у ЗМІ. Під тиском громадської думки та публікацій у пресі керівник прокуратури дав вказівку прокурору наполягати на обранні найсуворішого запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та в подальшому вимагати максимального покарання. Водночас, аналізуючи матеріали справи, прокурор дійшов висновку, що доказова база є недостатньою, а деякі докази викликають сумніви щодо їх допустимості. Крім того, прокурор вважає, що для обвинуваченого, який раніше не судимий та має постійне місце проживання і роботи, тримання під вартою є надмірно суворим запобіжним заходом.

Як має діяти прокурор у цій ситуації з точки зору професійної етики? Які етичні принципи діяльності прокурора є релевантними для цього випадку? Чи може/повинен прокурор оскаржити вказівки керівника? Як збалансувати публічний інтерес та права обвинуваченого у цій ситуації?

3. Адвокат Сидоренко представляє інтереси клієнта у складній економічній справі. Під час спілкування клієнт повідомив адвокату, що частина документів, які він надає для судового процесу, містить недостовірну інформацію, але наполягає на їх використанні, оскільки вважає, що протилежна сторона не зможе довести їх недостовірність. Клієнт також повідомив, що у разі виграшу справи готовий сплатити адвокату додатковий гонорар у розмірі 50% від отриманої суми, але за умови, що адвокат не буде указувати цю суму в договорі та податковій звітності.

Чи має право адвокат використовувати документи, знаючи про їх недостовірність? Як має діяти адвокат щодо пропозиції додаткового гонорару? Які етичні принципи адвокатської діяльності актуальні у цій ситуації? Чи має право адвокат відмовитися від подальшого ведення справи і за яких умов?

4. Прокурор Коваленко під час досудового розслідування отримав інформацію від потерпілого, що може свідчити про невинуватість підозрюваного. Ця інформація суперечить основній версії слідства, яку підтримують його колеги та керівництво. Слідчий, дізнавшись про цю інформацію, вирішив не долучати її до матеріалів справи, мотивуючи це тим, що вона «не має істотного значення» та «лише заплутає суд». Справа має резонансний характер, і на прокуратуру чиниться значний суспільний тиск щодо якнайшвидшого направлення обвинувального акту до суду.

Які етичні принципи діяльності прокурора актуальні в цій ситуації? Які дії має вчинити прокурор з урахуванням етичних вимог? Як прокурор має взаємодіяти зі слідчим та своїм керівництвом у цій ситуації? Як збалансувати суспільний інтерес у розкритті злочину та принцип об'єктивності?

5. Адвокат Мельник протягом двох років представляв інтереси громадянина Шевчука у спорах з податковою інспекцією. Під час цього представництва адвокат отримав доступ до фінансової документації клієнта, детальної інформації про його бізнес, структуру доходів та особливості податкової оптимізації. Після успішного завершення справи на користь клієнта адвокат припинив з ним співпрацю. Через півроку до адвоката звернулася колишня дружина Шевчука з пропозицією представляти її інтереси у справі про поділ спільного майна подружжя. Вона повідомила, що знає про успішну співпрацю адвоката з її колишнім чоловіком і саме тому звернулася до нього, оскільки вважає, що він має цінну інформацію про фінансові справи Шевчука, яка допоможе довести приховування ним спільного майна.

Чи може адвокат прийняти доручення від колишньої дружини свого клієнта? Які етичні принципи адвокатської діяльності застосовуються в цій ситуації? Як довго діє обов'язок адвоката зберігати адвокатську таємницю? Як має діяти адвокат у разі, якщо колишня дружина Шевчука наполягатиме на використанні інформації, отриманої адвокатом під час попередньої співпраці?